

KAIFÁS BOSSZÚJA

Kaifás, a zsidó nép főpapja még komorabb arccal és keserűbb szívvel tért haza villájába, mely a Rossz Tanács nevet viselte, mint reggel a Templomba menet. A harmincegyedik év egyik április estéje volt.

Voltaképpen már hosszabb ideje annak, hogy régi nyugalmát és kiegyensúlyozottságát elvesztette. Pontosan akkor történt ez, amikor keresztre feszítették azt a Galileából jött népbolondító és istenkáromló Messiást, akit mindig egy csomó csavargó követett. Attól a naptól kezdve a római helytartó még hidegebb fölényvel viseltetett vele szemben mint annakelőtte. A népből is sokan kevesebb tisztelettel forgolódtak körülötte, mintha hallgatólagosan hibáztatták volna valamiért, amit nem mertek nyíltan a szemébe vágni. Sőt még a Szanhedrin néhány tagja is, mint például Arimathiai József, néha bizonyos tévedésekre, már-már bekövetkezett jóslatokra, homályos fenyegetésekre tett célzásokat előtte.

Kaifás állandóan azt hangoztatta előtte, hogy lelkiismerete tiszta s ha a szükség úgy kívánná, ismét elvégezné azt a fájdalmas feladatot; de éppen az lehetett s talán volt is a jele kezdődő nyugtalanságának és félelmének, hogy minden reggel és este úgy érezte, fel kell oldoznia önmagát.

Arról is tudomása volt, hogy annak a názáreti Jézusnak hívei nem nyugodtak meg vezérük halálában. Kezdetben szét-szóródtak és titkos helyeken bujtak meg, mint korbáctól való félelmükben a kutyák, azután újból feltűntek, azt terjesztették a nép között, hogy az elítélt fel fog támadni, és lassankint anynyira jutottak merészségükben, hogy minden félelem nélkül beszéltek a népnek a városok terein és a templom belső udvarában.

Kaifás szerint ezek az emberek hibbanteszű szélhámosok vagy csalásra hajlamos futóbolondok. Jelentéktelen, megveendő népség, de veszélyes is lehet, mert fellázíthatja a lakosság alját. Egy alkalommal Pilátussal akart erről beszélni, de a helytartó csak nevetett:

— Keresztre akartad feszíttetni a zsidók királyát és most csodálkozol, hogy hívei bosszúra gondolnak?

Kaifás, aki jobban ismerte fajtáját mint a római helytartó, semmi kedvet sem érzett ahhoz, hogy tréfának vegye ezt a folytonosan növekvő eretnek-mozgalmat. Azonkívül, a kérdéses napon az állítólagos Király vad hívei még a szokásosnál is súlyosabb zavargást rendeztek, amellyel foglalkozniok kellett mindazoknak, akik felelősek Jeruzsálem nyugalmáért. Egy öreg halász, a Péternek nevezett Simon, aki úgy látszik

vezetője volt annak a csoportnak, mely Jézust vallotta vezéréül, állítólag csodálatos módon meggyógyított egy szegény sánta embert, aki hosszú idő óta a Templom bejárata előtt koldult. Ez a Péter és János nevű társa arra használta fel az állítólagos csodát, hogy a templom környékén ténfergő naplopókhoz és kíváncsiakhoz beszédet intézzen, szidalmazva a törvényes vallásos vezetőket. Amint az az újdonságra éhes csöcseléknél gyakran megtörténik, számos fanatikus helyeselt és tapsolt, amikor az ostoba szónoklatok elhangzottak, sőt sokan harsány hangon kérték, vegyék fel őket abba a lehetetlen szektába. A nagy zajongásra néhány pap kisietett a Templomból fegyveres örök kíséretében, megnézni, mi történt kint. Mihelyt tudomást szereztek a botrányról és a veszélyről, elfogatták a két lázítót és szétszórták a csöcseléket. Kaifás, akinek azonnal jelentették a dolgot, helyeselte Péter és János bebörtönzését, de belül elégedetlenséget és nyugtalanságot érzett. Az eset alkonyat után történt, ezért már nem lehetett ítélkezni a két letartóztatott ember felett, amint azt egyesek szerették volna. Kaifás intézkedésére mindent másnapra kellett halasztani.

Gondterhes arccal s ellentétes gondolatoktól gyötörve tért haza. Hogyan lehetne legbiztosabban letörni, s ha még lehet: teljesen elfojtani ezt az eszelősök által felidézett mozgalmat? A vezetőik kivégzése gyökeres megoldásnak látszott, de nem hozta meg a kívánt eredményt. Jézus keresztrefeszítése még erősebb lángra lobbantotta társai hevét és ragaszkodását; amikor Istvánt nemrégén megkövezték, a szakadárokhöz újak csatlakoztak. Minha a vér, ahelyett, hogy kioltaná, még éleszené ezt a gyászos tűzvészt.

A Tóra néhány mestere és maga Gamaliel is, — jóllehet farizeus volt — inkább az engedékenység felé hajolt, arra számítva, hogy a mozgalom önmagától hamar megszűnik, ha nem vesznek tudomást és nem törődnek vele. Az üldöztetések — mondták — megmutatják, hogy az uralmon lévők félnek, s következőképpen növelik bátorságát és táplálják lelkesedését azoknak, akiket üldöznek. Jobb úgy tenni, mintha nem vennének észre semmit; titokban azonban örködni kell, amíg ez a gyerekes izgás-mozgás magától lecsillapodik.

Ezek az érvek nem tudták teljesen meggyőzni Kaifást, de másrésről el kellett ismernie, hogy a vérontásnak nem volt semmi haszna. Sőt éppen az csinált a botrányból valóságos lázadást.

Azon az estén Kaifás az ellentétes érveket, az egymásnak ellentmondó módszereket, a lehetséges megoldásokat forgatta fejében. A két főbűnös tömlőben van, reggel a Szanhedrin ítélkezni fog felettük. Hogyan fognak vajjon viselkedni, mit fognak mondani az ítélet órájában? Nem lenne jobb titokban kihallgatni őket, tanúk nélkül, rábeszéléssel meggyőzni mindkettőt s így kikerülni a pert, melynek kellemetlen következményei lehetnek?

Még nem volt éjjel. Kaifás gyors elhatározással egy szolgát hívott és átadta neki a Templom őréhez intézett parancslevelet: az este letartóztatott két foglyot erős őrizet mellett azonnal hozzák a „Rossz Tanács” villába.

2.

Egy órával később Péter és János Kaifás előtt állt a „Rossz Tanács” villában. A főpap kiküldte szobájából a katonákat, akik azokat idehozták, és hosszú ideig szótlánul szemlélte a két vádlottat.

Péter középkorú férfi volt, de öregebbnek látszott: bozontos szakállából és gyűrűs hajából a hattyú lassan kiüzte a hollót. Nagy, erős, határozott, méltóságteljes volt, mint egy hegyi fejedelem, akit valami természetfeletti látomás prófétaává magasztosított. Magabiztosan, a nyilvánvalóság gránit-szilárdságában, nem úgy nézett a főpapra, mint vádlott a bíróra, hanem mint költő nézhet a másolóra.

János teljesen más volt. Sápadt arc, szőke haj, karcsúság, könnyűség, ragyogó szem, mely állandóan a mennybolton és Istenén pihent. Arcáról derűs és alázatos szelídség áradt, de a nyugalom mögött sejteni lehetett a tüzet, és azt, hogy ennek a szelídségnek forrása nem a szolgálai félelem, hanem a mindent elemesztő tűz. János földrehullt angyalnak látszott, de nem gőg vagy büntetés taszította le, hanem az isteni könyörületesség lendülete.

Kaifás hol az egyikre, hol a másikra nézett, némán és sokkal tévovázobbnak és zavartabbnak látszott mint ők.

— Üljetek le — mondta végül.

Lesütötte szemét, összekulcsolta kezét és lassan megszólalt:

— Ne gondoljátok, hogy ellenségeitek egyike előtt álltok. Nem a bíró hivatott benneteket, hanem a nép atyja, akinek örködni kell gyermekeinek lelke felett. Talán tudjátok, hogy nem én adtam ki ellenetek az elfogató parancsot. Másrészt azt jelentették nekem, hogy zavargást rendeztetek, káromló elképzeléseket terjesztettetek a nép között...

— Kaifás, jól tudod, — vágott közbe Péter — hogy nem vagyunk se megszállottak, se részegek. Nem mi találtuk ki, hogy Jézus feltámadt, számtalan tanu tudja ezt bizonyítani. Az sem hazugság vagy hallucináció, hanem igazság, melyről egész Jeruzsálem beszél, hogy a szegény sánta, aki Jézus nevének említésére gyógyult meg, most ugrál és táncol!

— Péter, Péter, ne légy ilyen dicsekvő és heves — folytatta Kaifás kissé emeltebb hangon. — Rögtön rátérünk mindenre. Először is azt akartam nektek mondani, hogy nem állok olyan messze hitetektől, amint azt talán ti hiszitek.

— Te? — kiáltott fel János. — Te? Te, aki a többiek előtt és mindenkinél jobban követelted, hogy Mesteremet keresztre feszítsék?!

— Te még csaknem gyerek vagy, János, és nem értesz bizonyos dolgokat. Hallgassatok meg engem türelmesen, ne szóljatok közbe. Nem parancsolta meg mesteretek, hogy ha egy ember egy órán át untat benneteket, kísérvétek még két óra hosszát?

— Tudjátok ti, mit jelentettem én ki a papok és írástudók gyűlésén, mely ebben a házban folyt le, hogy Jézusok sorsa eldőljön? Mindenki lázadásról, veszélyről, rómaiakról és más politikai jelentéktelenségekről beszélt. És én akkor így szóltam: nem érzitek, hogy egyetlen egy embernek kell meghalnia az egész népért, sőt még azért is, hogy Istennek ma szét-szórt gyermekei egyesüljenek.

— Úgy érzem, ti sem értitek, hogy beszédem voltaképpen összefoglalása volt mindannak, amit Jézus önmagáról mondott. Talán nem azért jött, hogy megfizessen az egész nemzetért, hogy megváltsa a nemzet bűneit, hogy mindenkiért meghaljon, hogy halálával mindenkit feltámasszon? Nem mondtam el mindent, de megvilágosítottam a lényegét: tudniillik azt, hogy egy embernek meg kell halnia, mert a többieket ez váltja meg. Jézus nem vont ki magát hatásköröm alól: tudta, hogy úgy kell cselekednem, amint cselekedtem. Végrehajtottam, amit óhajtott; segítségére voltam, hogy elvégezze művét, amelyért közénk jött. Mi ketten — Jézus és én — lényegében ugyanazt akartuk, de ti vakok, ti nem láttátok, hogy Jézusnak szüksége volt rám, éppúgy, mint nektek és a világnak szüksége volt Jézusra. Nincs elítélt bíró nélkül, nincs kinhalál hóhér nélkül; nem lehet Istennek áldozatot bemutatni pap nélkül.

Ha a Megváltás, amelyben ti hisztek, valóság, ha szükség volt rá, akkor én — éppenúgy mint Júdás és Pilátus — egyike voltam azoknak a nélkülözhetetlen eszközöknek, melyek ahhoz szükségesek, hogy az emberek bűne megváltassék. Ha Krisztus Isten, akkor én munkatársa voltam Istennek. S ha egyszer elvállaltam a megváltás művében ezt a szörnyű, elrettentő szerepet, nektek szánakoznotok kellene rajtam, nem pedig átkozni engem. Tudtam, mit csinálok: Jézust csak az általa hirdetett elv alapján, vagyis saját törvénye nevében lehetett halálra ítélni. És rám hárult a feladat, hogy kimondjam a Szanhedrin előtt az általa kijelentett elvet, melyről így mindnyájan tudomást szereztek azok, akik szavaimat hallgatták. Ezért minden felelősséget magamra vállalok. Teljes nyugalommal elvállalhattam, hogy a kiöntött vér a fejemre hulljon. Ha csaló vére ez, Isten majd megjutalmaz, hogy megvédtem a Törvényt; ha Isten vére volt, Jézus tudja, hogy akarata iránti fájdalom tiszteletből ontattam ki. Ennek a vérnek minden hogyan ki kellett ömölnie; de egyik esetben sem fog a fejemre hullni.

Beszédközben Kaifás mindjobban tűzbejött, a két fogoly arcán pedig először a megdöbbenés, majd a hitetlenkedés s végül a méltatlankodás árnyéka tükröződött.

— Meg akarsz tévesztetni bennünket hazugságaiddal, — ki-

áltott fel vadul Péter — azt hiszed, megzavarhatsz bennünket álokoskodásaidal. Egyszerű, igénytelen, tudatlan emberek vagyunk, de a Lélek megvilágosította agyunkat s nem fogunk beesni beszéded csapdáiba. Gyűlölted Jézust, féltél az Ember Fiától, nem nyugodtál, amíg nem láttad, hogy keresztre feszítik. S mindezt nem a fájdalom és borzadály érzésével vitted végbe, hanem ujjongó örömmel. Te Jézus ellensége vagy, s így a mi ellenségünk is; nem hiszünk neked.

— Simon, Jónás fia, — válaszolt Kaifás nyugodtan — emlékezz csak vissza arra, hogy még maga a Mester is kárhoztatta túlságos hevességedet, hirtelen dührohamaidat. Hallgass rám, ezt tanácslom neked. Tudod, hogy szadduceus vagyok s így a farizeusok megvetnek. Hallottad valaha is, hogy Jézus a szadduceusok ellen prédikált volna? S ezzel szemben, te is tudod, hányszor kikelt a farizeusok ellen. Jézusnak és nekem ugyanazok voltak az ellenségei. Nem voltunk tehát olyan távol egymástól, amint azt ti gondoljátok. S ha ezt a bizonyítékot kevésnek találod, itt van egy másik: a szadduceusok tanának első pontja, amint azt ti is tudjátok, megköveteli a Régi Törvényt teljes tiszteletét. Nos, mit mondott Az, akit ti Messiásnak neveztek? „Nem azért jöttem, hogy megváltoztassam a Törvényt; egy betűt sem akarok megváltoztatni atyáink Törvényén.” Ezen a ponton is ugyanazt valloam tehát, mint Jézus.

— Besúgóid félrevezettek — vágott vissza János. — Jézus nem változtatta meg a Törvényt, de új Törvényt hirdetett, mely tökéletessé teszi és megvilágítja a régit. És ez a Törvény azt parancsolja, hogy hinni kell az örök életben, míg te, s veled együtt a szadduceusok, ti tagadjátok a feltámadást. Ez az az új törvény: a szeretet és a megbocsátás, te pedig keresztre feszítetted Jézust, megköveztetted Istvánt, bebörtönöztetted Pétert. Nem tudunk hinni neked: a bosszú és a gyűlölet embere vagy.

Kaifás magabiztosan válaszolt.

— Hagyjuk a multat. Megmagyaráztam nektek, Jézust azért ítéltettem el, mert engedelmeskedni akartam az ő saját — jóllehet hallgatólagos — parancsának. Ami István halálát illeti, a felelősség nem engem terhel: a törvény tévedése okozta. Ti börtönben vagytok, de még ma éjszaka kiengedhetek benneteket. S nemcsak szabadok lesztek, de új ruhákat adnék nektek s mindegyiteknek száz ezüstpénzt, ha hajlandók vagytok elhagyni holnap Jeruzsálemet s ha megesküsztek, hogy sohasem fogtok beszélni vagy prédikálni Jézus nevében.

Ezekre a szavakra a két apostol felpattant, haragtól lángoló arccal és ajkuk ugyanazt kiáltotta:

— Távozz, Sátán! Távozz! A Sátán vagy, aki kísértésbe akarod hozni a szolgálkat, amint megkísértetted Uradat is. Meg szeretnéd vásárolni lelkünket egy zacskó aprópénzért! Tévedsz Sátán, Sátán fajzata. Jézust egy áruló adta el, de minket nem lehet megvásárolni. Megölethetsz bennünket, de

minden aranyad kevés ahhoz, hogy megvedd tőlünk hitünket a keresztrefeszített Messiásban. Krisztus az igaz Isten volt, az élő Isten igazi Krisztusa, te pedig nyomorult istengyilkos vagy!

3.

Kaifás percről percre sápadtabb lett. Mégis, amikor Péter végső szavai elhangzottak, úgy látszott, mintha az erős aggastyán egész vére hirtelen az arcába tódult volna. Csupasz és boltozatos homloka a kandeláber vörös fényénél vérvörös lett. Két-három csepp hullt fehér ruhájára: verejték vagy könny? E három férfi, anélkül hogy egymásra nézne, hosszú ideig néma marad. János térdretett keze reszketett. Hallani lehetett Péter nehéz lélegzetét, amint hatalmas mellkasa fel-alá járt.

Kaifás hirtelen felemelkedett. Mintha más valaki lett volna, mint azelőtt. Arc kifejezése teljesen megváltozott. Az előbb idős és szomorú apának látszott, aki hajlandó nagylelkűen megbocsájtani. Most egy szörnyű ráncos és ördögi aggastyánra emlékeztetett, arcán pedig a bor, vagy a gyűlölet okozta természetellenes pír lángolt. S amikor megszólalt, rekedt hangja halálhörgésre emlékeztetett:

— Istengyilkosság? Azt mondjátok, istengyilkos vagyok? Biztosan tudjátok, hogy akit megöltem, Isten volt?

Egy pillanatra elhallgatott s csak lihegése hallatszott. Majd folytatta:

— Azt gondoljátok, hogy csaló, álszent, hazug vagyok. Hát jó! A borzalomtól reszketni fogtok, ha meghalljátok a valóságot, ti kutyák, akik azért csaholtok, hogy belétek ne harapjanak. Felfedhetem előttetek titkomat: senki sem fog hinni nektek, ha elisméltitek.

Elhallgatott s szemét félig becsukta. Azután megint beszélni kezdett:

— Biztosak vagytok abban, hogy Jézus Isten fia volt. Én is tudtam ezt, én is megértettem. S éppen azért ítéltettem halálra, mert biztos voltam benne. Istengyilkos vagyok, amint mondjátok, de nem vak és tudatlan istengyilkos.

„Te, Péter, te azt mondtad a népnek, hogy még maguk a vezetők sem tudták, mit cselekszenek. Tévedtél vagy hazudtál. Ha más nem is, én tudtam, mit csinálók. Pilátus így felelt papjainak: „Amit irtam, megirtam”. És én elismételhetem nektek, ugyanazzal a biztonsággal, mint a rómaiak: amit tettem, megtettem.

„Igen, tudtam, hogy egy Istent itélek halálra, vagy ha úgy akarjátok, az Isten fiát. Azok a szavak, amelyeket Krisztus a Golgotán mondott, a római katonákra vonatkoztak, akik tudatlan végrehajtói voltak egy parancsnak, és talán a népre, mely a három kereszt körül szitkozódott. Jézus tudta, hogy

én mindent tudok, de nem volt képes kikerülni a számára elrendelt sorsot.

„Látom arcotokon a megdöbbenés és a rettegés árnyékát. És nincs annyi erőtök, hogy megkérdezzétek tőlem azt, ami szíveteket nyomja és amit ajkatok nem tud kiejteni: „Miért ítélte Öt el és végeztetted ki, ha tudta, hogy Isten?”

„Igen, Krisztustok Isten volt. De milyen Isten? Gondoljátok csak el egy pillanatra. Isten, aki azért jön, hogy megváltoztassa Atyjának Törvényét, azt a törvényt, amelyet őriznem s megvédenem kellett és kell mindenkivel szemben és mindenki ellen. Olyan Isten volt, aki ahelyett hogy teljes dicsőségében jelenne meg népe előtt, hogy kiszabadítsa az elnyomatásból és a föld összes birodalma fölé emelje, közönséges ács képében jelenik meg a földön, aki tiszteli Cézárt és aki nem is gondol testvérei felszabadítására és nagyra tételére.

„Atyja a pátriárkák, harcosok, papok társaságát kedvelte. Fia pedig a plebejusokat, betegeket, koldusokat, gyengéket pártfogolja. Miért nem jött el hozzám, ahhoz, aki a nép hitét és hagyományát képviseli, és aki meg tudta volna érteni legfenségesebb kinyilatkoztatásait is, sokkal jobban, mint a halászok és csavargók? Nem értettétek meg, hogy irigy voltam, fájdalmasan irigy? És ugyan kire? Hozzátk hasonló tizenkét tudatlanra!

„De ez nem elég. Gazdag vagyok és Istenetek a szegénységet dicsőítette; tudós vagyok és Ő többre tartotta a gyermekeket az irástudóknál és a mestereknél; a Templom feje vagyok és Jézus el akarta azt pusztítani. Minden szava tördőfés volt számomra, minden ígérete veszély.

„Isten volt, de úgy viselkedett, mintha ellenségem lenne, nekem, aki addig Jehova legfőbb képviselője voltam a földön. És még mindig nem értitek; hogy gyűlölnöm kellett őt és lényem minden idegszála arra ösztönzött, hogy megsemmisítsem őt? Tudjátok meg egyszer s mindenkorra: *a Keresztrefeszítés nem tévedés volt, hanem bosszú.*

„Én ember vagyok, Ő pedig Isten. Azt mondhatjátok, hogy a küzdelem egyenlőtlen, lehetetlen, esztelen. Mindegy! Van bennem valami azokból a titánokból, akiket a görögök meséi dicsőítenek. Jákob egy egész éjjel küzdött Isten ellen, de nem tudott föléje kerekedni. Nekem sikerült megölnöm Őt.

„Van fogalmatok arról, milyen szörnyű öröm, részegítő gőg az, ha valaki halandó embernek tudja magát és mégis kezei közt érzi egy Isten életét? Előttem senkinek sem adott az meg, — még egy pillanatra sem — ez a kimondhatatlan és végtelen hatalom. Es, azt hiszem, ember sohasem fogja mégegyszer azt érezni, amit én éreztem: a földön élni és elítélni az Eget; teremtmény lenni és megölni a Teremtőt. Az egész emberi nem fölött vagyok: az egyetlen, aki halálra mert itélni egy Istent. Az egyetlen vagyok és ez az egyetlen ember leszek.

De ti szegény és nyomoruságos kis szellemelek, ti nem tudjátok megérteni kétségbeesett és mégis boldog lelkesültségemet. Sápadoztok és remegtek, megborzongtok; talán nem hisztek fületeknek s bizonyára azt képzelitek, hogy hirtelen megőrültem, vagy a Sátán bűjt belém.

„Nem, ti nem értitek, nem is érthetitek, nem is fogjátok sohasem érteni ezt. Úgye, azt hiszitek, hogy Jézus Isten volt? Mi meglepő van tehát abban, hogy én is ezt hittem? Végtére is, mindhárman judeaiak vagyunk.

„S hogy megtehessem az istengyilkosságot, maga Isten is segítségemre volt, mert kezem közé került és alávetette magát ítéletemnek. Meg akart halni, azért jött, hogy meghaljon, s én szívesen engedelmeskedtem neki, vad elégtétellel, mert így akartam bosszút állni sértéseiért és a nekem okozott szenvedésekért. Nekem is megvolt s még ma is tart a kinszenvedésem. Szegek és vér nélküli kinszenvedés ez, de talán épp olyan szörnyű.

„Azt hiszitek, hogy szörnyen megbűnhődöm majd a másvilágon? Honnan tudjátok? Nem mondta Jézus, hogy megbocsájt hóhérainak? Nem jelentette ki, hogy aki Atyjának akaratát követi, megmenekszik? És vajjon nem éppen Atyjának akarata volt az, amint ti is mondjátok, hogy Fiát elfogják és kivégezzék, mert vérével kell megváltania az embereket? Ki vethetné ezt szememre? Ki büntethetne ezért meg?

A beszéd hevében Kaifás arca egészen görcsös lett. Mint ha egy megszállott sötét álarcában vergődne a láthatatlan ellen.

A Főpap hirtelen ledobta magát, arccal a földnek. S így maradt, mozdulatlanul, mintha némán bocsánatot kérne a két kővé vált apostoltól.

Végh György fordítása.

FODOR JÓZSEF:

MIND TISZTÁBBAN . . .

Mind tisztábban itt a lángban
Csengetem fényes vidáman
Lelkemet.
Megpróbált tűz szenvedésed,
Most hozod a békességet,
Szeretet.

Vágyak, dühök leomolnak,
Hiúságok nem rabolnak
Engemet.
Vinni jobbratört hevemmel,
Megnyugodva emelem fel
Szememet.

Mi van itt, már látva látom,
Megzavaró, sok vad álom
Odalett.
Ami van még: fagyjak, égjek
Csak tisztába jutni, lélek,
Teveled!